

Slobodan Tišma

BERNARDIJEVA SOBA

– odlomak iz romana –

KESE

„Plavo, crveno, belo, skrbi me zacemento! Ne!“

Neuništive. U svim duginim bojama. I to će biti dovoljno da im sve bude oprošteno. Da li će se taj odnos prema plastičnim kesama promeniti? Za sto godina planeta Zemlja će biti optočena raznobojnim plastičnim kesama, u inat ekološkom pokretu. Biće to veličanstven prizor, ali za čije oči? Kao meduze u ledenom Okeanu koji je sasvim preplavio kopno. Mont Everest će biti ostrvce na kom će dreždati neki usamljenik, jedini preživeli, ali bez kovčega, bez igde ikog. Bio sam uvek u prijateljstvu sa plastičnim kesama. Nikada mi nije padalo na pamet da nosim tašnu ili, ne daj bože, ceger. Ali šta je kesa? Ideja? Neko parče plastike, koje nema ni lice ni naličje. Providi se. Sve su iste, jedino ta obojenost ih razlikuje. Bitno je da nešto možeš da staviš unutra i to se sve vidi, taj sadržaj je javan, izložen svačijim pogledima, ali je obojen providnošću kese, tj. providnošću njene boje. Samo raznobojne kese koje se vrte u hodu kao neki karusel, dok razmišljaš kako čoveka uopšte nije moralo biti, ili da si mogao i da se ne rodiš. Raspored kesa je čist slučaj kao i spektakl, ali kada ti pripadne, kada ga dobiješ, postaje zakon. Posle ti kese otkinu prste, grizu, to je taj čuveni ujed kesa. Ujed providne obojene meduze, hm? Ujed spektra! Zašto ovo kažem? Da li ja znam nešto što drugi ne znaju? Od kada znam za sebe bio sam svestan toga, svestan *svoje istine*. Naravno, postoje i one crne za smeće i još ponešto, ili mlečno bele, neprozirne, u koje možeš da strpaš svašta, pa onda pogađaj šta je *in nuter*. Nedavno sam Bernardijev nameštaj upakovao u providnu plastiku, zaštitio sam ga od prašine, ali sam ipak mogao da vidim pojedine komade, doduše, malo zamagljene. Ko kaže da providno belo nije moguće? Javio se telefonom ponovo onaj trgovac umetninama da me bari da mu prodam sobu. Zavlacio sam ga, ostavljao u nekoj nadi, iako mi nije padalo na pamet da prodam sobu. Predložio sam mu da tamo u Zagrebu sazna malo više o Bernardu Bernardiju: kako je završio, da li je imao potomke, možda, ćerku, kakav je uopšte bio čovek, neke pikanterije iz privatnog života. Jako me je sve to interesovalo. Uostalom, čovek sa tako zvučnim imenom i prezimenom mora da je bio i kao pojava nešto posebno. Ta četiri glasa „r“ stvaraju vratolomno kotrljanje, dinamički sasvim besprimerno i onda još sličnost imena i prezimena, ponavljanje i mala razlika: o/i, zaista su raspaljivali moju maštu. Osećao sam dah misterije koja je okruživala to ime. A lik? Jovanić mi je rekao da će svakako pokušati nešto da sazna. S obzirom da se kretao u umetničkim krugovima, bilo je to sasvim moguće. Čekao sam sa nestrpljenjem. Ali nije se više javljao. Zašto? Da li mu to nije bilo interesantno, ili nije uspeo ništa da sazna? Razmišljao sam: taj Ber-Ber, ko je ustvari on, šta se sa njim dogodilo? No,

IME

da li je to uopšte važno? Stvorio je taj predivni nameštaj koji je večan, neuništiv. Sati naših života koji su proticali pored njega, gde su? Nameštaj miruje, damari biju u Agramu, u Đurvideku, na Jadranskoj magistrali. Ipak, kako spojiti mercedes sa Bernardijevom sobom? Mogao sam makar jedan komad nameštaja spustiti dole i uvući u olupinu, naravno, olupinu nisam mogao podići na sprat, u stan. Iako je i to bilo moguće u nekom smislu, setio sam se one projekcije sa školjkom koja se prenela u sobu. Svetlosmeđa boja hrastovine prosto je mamila tamnoplavi ljubičasti lak olupine koji je još uvek blistao, ili crni teleći boks. Kada se dogodila ona saobraćajna nesreća na Magistrali, zapravo, one dve nesreće, u prvom trenutku se znao identitet samo one Dankinje koja se spasla i koja je prva sletela u more, o drugoj ženskoj osobi koja je sletela posle desetak minuta, nije se znalo ništa, osim da je žena i da je takođe vozila mercedes, ali sa domaćim tablicama. Pretpostavljalo se da se utopila, pošto telo nije odmah pronađeno. Ja sam sutradan otputovao, tako da nisam posle imao nikakvih informacija. Možda nisam ni želeo da saznam istinu. Ostao sam u dilemi koja se od te dve ženske osobe trkala sa mnom, pa samim tim i da li postoji moj udeo krivice za nesreću. Zapamtio sam tačno datum kada se sve to dogodilo. Posle sam saznao da je Bernardi umro, samo jedan dan posle nesreće. Postojao je samo jedan detalj koji mi je ostao u sećanju i koji mi je možda mogao pomoći da razrešim dilemu: to je bila crvenonaranđasta kosa devojkice koja se upustila u trku sa mnom i koja je sletela u more ispred mene. Da li je vlasnica te vatrene kose bila srećna Dankinja, ili ona nesrećna utopljenica? Kada je umro, Bernardi je imao šezdeset četiri godine. Oženio se sa četrdeset, dakle, u trenutku smrti mogao je imati ćerku koja je bila u dvadesetim. Poznato je da je dve godine pre smrti uradio enterijer za crkvu Sv. Petra u Splitu i da je od honorara koji je dobio za taj posao kupio novi mercedes, o čemu je, pretpostavljam, brujao čitav Zagreb. Kuda nas ovo vodi? Devojkica koja je sletela u more posle one Dankinje i koja se utopila u Bračkom kanalu bila je Bernardijeva ćerka koja je vozila tatin mercedes. Bernardi se sutradan posle nesreće bacio u more sa istog tog mesta gde se dogodio udes. Ubio se, ne mogavši da izdrži *grižnju savjesti*. Kakva tragedija? Možda sam ja takođe trebao da se ubijem? Ali ne, ja sam, jednostavno, sklonio pogled i zaboravio sve. Do one Dankinje nisam nikako mogao doći, bilo je to isuviše komplikovano, ali o Bernardijevoj ćerki sam ipak mogao nešto saznati. I sada je ta olupina mercedesa dole na parkingu pokrenula lavinu od koje, naravno, neće biti ništa, samo grudva snega, zapravo, grudvica. Stajao sam dole u mraku i kupio vlažan sneg sa haube mercedesa. Ušao sam u olupinu u nekom posebnom raspoloženju: zapljusnuo me je miris okeana, kao da čujem zvuke orgulja, Badnje je večer. Otvaram kasetu. Na dnu vidim da još uvek leži ona knjižica, saobraćajna ili servisna, ne verujem da je vozačka dozvola u pitanju, bio bi to velik poklon: i ime i slika. Ovako, samo ime vlasnika ili vlasnice, ali i to je dosta. Ipak se ne usuđujem. Ali ova olupina sigurno nije ni auto one Dankinje, a ni one devojkice koja se utopila. Zašto bi neki automobil, zapravo olupina automobila, završio čak u Đurvideku, stotinama kilometara daleko od mora? I još posle koliko godina? Ovo je samo neki mercedesov *coupe* istovetan ili veoma sličan njihovim mercedesima. Ali sudbine su im različite: oni su završili u moru, ili negde u Hiperboreji, a ovaj u Đurvideku, na limanskom parkingu. Ipak, u pitanju je čist artefakt, tehnička reprodukcija, uostalom, kao i Bernardijeva soba, gore, kod mene u stanu. Kopije imaju tu osobinu da se kroz njih sve providi, kao kroz najlonske kese, jedino se po boji razlikuju. Bitna je ideja i preciznost

izvođenja. A posle čitav niz slučajnosti, sudbina predmeta i njihov uticaj na ljude, na tzv. vlasnike. Tu je već sve zatamnjeno i zagonetno. I nije slučajno da predmeti imaju nadmoć nad vlasnicima. Zato me je i kopkalo ko je bio vlasnik ovog *mog* merdžana. Ko je istrpeo njegovu sudbinu, njegov slučaj? To sam sada njuškao kao pas. Najzad, prošlo je možda i mesec dana, javio se opet onaj gospon Jovanić. Naravno, njega je interesovao nameštaj, baš se zaintačio, hoće to da ima, pa bog. I opet jalovi razgovori, pokušaj da bitno snizi cenu, o Bernardiju ni reči, zaboravio je on na moju molbu. Na koncu, pitam ga da li se malo raspitao o Bernardu, na šta se on kao trgne, setio se. Kaže da jeste, razgovarao je sa nekim slikarom Srnecom koji je bio Bernardijev blizak prijatelj. Pitam ga da li je Bern bio oženjen, da li je možda imao potomke, neku ćerku, na primer. Jeste, bio je oženjen, odgovara Jovanić, supruga je još uvijek živa, ali djece nisu imali. Dakle, nikakva ćerka. Šteta, kažem ja. Zašto šteta, pita Jovanić, zašto vam je to bitno? Ne znam, odgovaram pomalo zbunjen. Ne znam sam šta da mislim: da li je dobro što nije imao ćerku, tj. što ona devojkica koja se utopila nije njegova ćerka. Ili to nije dobro. Kao nedoumica oko onog čuvenog novčića bačenog u okean. Ipak, u mom snu Bern je imao ćerku, hteo je da otkupi sopstvenu sobu baš za nju, za njeno punoletstvo. Bern u snu, Jovanić na javi. Šta će njemu ta soba? Preprodaće je i zaradiće nešto siće. Ili možda hoće da uživa u njoj kao ja? Ne, neće je dobiti, nikada. Pomislim kako je ružna ta moja sebičnost, trebalo bi da mu dam tu sobu besplatno, da mu je poklonim, dosta sam se ja nauživao, uostalom svaki komad je ugrađen u mene, ja sam taj nameštaj bez ostatka. Kažem mu na kraju da ćemo se uskoro ponovo čuti, želim da ga ipak ostavim u neakvoj nadi, i to je uzbudljivo, a ko zna, možda se i predomislim jednog trenutka. Naravno, nije u pitanju novac. Šta će mi novac? Uostalom, plastične kese su besplatne. Oslobođene su prometa novca roba i usluga, samo ga diskretno prate. Čim novac krene u nekom pravcu, pojavi se kesa, u ovoj ili onoj boji, da primi ekvivalent u robi, da ga oboji svojom prozirnošću. Ta prozirna kesa je uvek poslednje pakovanje, posle nje uvek dolazi raspakivanje, skidanje ambalaže, što je uvek uzbudljivo. I naravno, ne treba nikad žuriti sa raspakivanjem, treba ga čak odlagati u beskonačnost. Prozirnost ambalaže, prozirnost pakovanja je tako utešna, pošto se zna šta je *v nuter*, nema laži, nema prevare. Praznina. Čutimo. Gospon Pišta, čujem Jovanića kako me proverava, da li ste na vezi? Tu sam, odgovaram mu, ali ne znam šta da vam kažem, iscrpili smo temu. Mnogo je deset tisuća, na to moram platiti još i carinu, kaže Jovanić, pa onda pakovanje i transport, ne, ne isplati se, ja jesam obožavatelj Bernardija, ali sam i trgovac, znate, moram voditi računa o poslu. Evo, jučer sam baš kupio u Mariboru čuveni Bernardijev stolac, to vam je sjedalo iz one čuvene jugoslavenske kancelarijske garniture, platil sam ga samo deset maraka. Stolac! kažem ja začuđeno, kroz glavu mi prođe Bernardijeva poruka iz sna: da mu čuvam stolac. Nikada nisam shvatio smisao te poruke, šta je trebalo to da znači? Da li se to odnosilo na taj kancelarijski komad nameštaja? Ali ovde kod nas imate tih stolica na sve strane, u svakom uredu, možete to dobiti za džabe, platiš jednu, dobiš dve, kažem mu. Vi se šalite sa mnom, gospon, brečne se Jovanić. Ma, ne, zaista, ima toga ovde na kilo, čak na svakom smetlištu možete naći taj stolac, odgovaram mu. Nevjerojatno, zaključuje Jovanić, nevjerojatno!

Što je nešto vrednije, to je jeftinije, cena je manja! Eto, to je bila Bernova filozofija. Neverovatno! Ali jedno je autor, a drugo je živ čovek. Stolac, najjeftiniji komad nameštaja, beše nešto najvrednije. Ideju ne možeš ničim platiti. Taj kancelarijski stolac bio je nekako uvek povezan sa letom, sa suncem: U nekoj kancelariji leti kroz rebrasti naslon stolice videlo se more. Zapravo, taj rebrasti naslon podsećao je na šalukatre neke kuće na moru. Povratak u kuću na moru? Nikada nismo imali tu kuću. Zašto? Skoro svako je imao kućicu na jadranskoj obali, samo mi nismo. Jednostavno, otac nije ljubio more, kao da je naslućivao da će po službenoj dužnosti skončati tamo u nekom gradu. Imao je belu put i nije smeo da se izlaže previše suncu. On beo, mama crna. Ja sam bio čudna mešavina, tamnokos sa plavim očima. Video sam tim očima svašta: široke zelene listove agave i plavog guštera koji se iznenada pomeri dok u uvalama pene tamnoljubičasti talasi. Ništa nije bilo vrednije od toga. Šalukatre se spuste kao očni kapci i u beloj sobi zavlada tama. Međutim, napolju sve blešti u neverovatnoj svetlosti. Večnost je nekada tako blizu. Ona je tu. Svet se prostire, stvaran je. Nepromenjiv! Ako nemaš kuću, ipak uvek možeš imati taj stolac. I to je sasvim dovoljno.

POL I POLITIKA

„Čokolade i banane, ima hrane na sve strane!“

Nisam voleo sebe. Želeo sam da promenim pol, imao sam uslova za to. Testisi mi se nikada nisu spustili. Moj penis u erekciji bio je dugačak, bolje reći kratak, tri santimetra. Kada sam postao punoletan mogao sam da podnesem lekarskoj komisiji zahtev za promenu pola. Odgovor urologa i ginekologa je bio pozitivan. Operacijom se mogao rešiti problem. Međutim kod psihijataru je zapela čitava stvar. Jedan je tvrdio da sam zakasnio, da je to već odavno trebalo uraditi. Kada sam otišao kod drugog, ovaj je pak bio mišljenja da je još rano, da treba još da razmislim, da sazrim. Na pitanje psihijatra, koji me pol privlači, odgovorio sam kratko i jasno: ženski pol. Iako sam bio ubeđen da ne postoji nikakav ženski ili muški pol, ali nisam hteo da ga zbunjujem, na umu mi je bilo samo kako da ostvarim svoju želju. Naravno, psihijatru sledeće pitanje je bilo: A zašto onda želite da budete žensko? Ako vas privlače žene, vi ste muškarac. Upravo zato, bio je moj odgovor, želim da budem žena žene, jer me privlače žene žena, privlači me *ženskost*, želim čistu esencijalnu žensku ljubav, muškarci me u seksualnom smislu uopšte ne interesuju. Meni kao ženi žene potrebna je nežnost žene žene, ništa dugo. Ne razumem šta vam znači to „žena žene“? Ali to je lezbijstvo, vaše želje su protivprirodne, rekao je psihijatar (inače veliki hrišćanin: neverovatno, ali na njegovom radnom stolu od crne ebanovine ležalo je srebrno raspeće). Mi treba da vas izlečimo od toga, a ne da vam pomažemo da to ostvarite. Dodao je, nisam siguran da se vi ne izmotavate. Uostalom, ako se osećate inferiorni zbog veličine vašeg penisa, može vam se pomoći, operacijom se alat može prilično povećati. Rekao je „alat“, kakva ružna reč! To ne dolazi u obzir, glasio je moj odgovor, ne osećam nikakvu žudnju za penisom, apsolutno mi nije potreban, ni velik, ni mali. Naravno, odbili su me. Ipak, nisam se mnogo rasrdio, znao sam da ću naći neku rasonodu i u ovom nedefinisanim stanju u kom sam bio. Doduše, mogao sam to da izvedem, mislim, tu pro-

menu pola i negde drugde, ali to je bilo komplikovano. Mogao sam otputovati u Kinu ili Indiju i to tamo obaviti za tili čas bez nekih većih problema. Ali zato je trebalo imati para, a i tumbati se na taj Daleki istok, za šta zbilja nisam imao volje. Iz inata, odlučio sam da ubuduće govorim u ženskom rodu. Nije me uopšte bilo sramota. Jednom, kada sam sreo Berliniča na ulici, rekao sam mu: Bila sam uvek fascinirana tvojim uspehom u politici, pozelela sam čak da postanem član partije, ali nikako nisam mogla da učinim taj presudni korak. Gledao me je sa očiglednim osećanjem nelagode, pocrveneo je. Ja nisam trepnuo, nastavio sam: Ipak, očekivala sam neki znak sa vaše strane, ali niste me ohrabрили, šteta. Počeo je nešto da muca, kao, jako mu se žuri i nestao je u trenu. Iako nisam imao nikakve zle namere, ovaj susret kao da je bio nagoveštaj Berliničeve skore propasti, pokazivao je njegovu elementarnu nesigurnost. Jednostavno, nije imao odgovor na provokaciju. Iako se nije radilo o provokaciji, on je moj postupak video kao provokaciju, kao neko zajebavanje. Možda bi se moglo reći da nije bio siguran u svom rodu, nije bio načisto sa sopstvenom muškošću. Ili je mislio da je bespredmetno da sa mnom razgovara o politici, o svojoj karijeri koja je za njega bila svetinja. A zapravo, u njegovoj podsvesti politika je bila isključivo muška stvar, ali on kao muškarac nije se osećao ubeđen, nije čak bio dovoljno svestan toga, te svoje elementarne nesigurnosti u rodu. Drmnuo sam ga nehотиčno *svojom politikom*, svojim ludilom. I tako, nastavio sam da zbunjujem ljude na ulici ili bilo kojom drugom prilikom. Ali nisam imao nameru da se prerusavam u transvestita. Da sam počeo da se oblačim kao žena i da izgledam kao žena, utisak koji bi ostavio govor u ženskom rodu bio bi mnogo slabiji, izazivao bi manji šok, pošto bi ženskim izgledom već najavljivao taj ženski nastup, govor u ženskom rodu. Ovako, pride ti neki muškarac ili neka pristojna žena, a ti tup – počinješ: Želela bih da vas pomazim... Ili: Veoma mi je žao ako sam vas iznenadila svojim friškim govnetom... Neko će pomisliti da je ovo bila još jedna „moja ideja“, moja ludost. Ali nije. Do ovoga je došlo sasvim spontano, to je bio izraz revolta zbog nemogućnosti da se živi po svome. Beše doba interegnuma. Osim glavne kom. partije koja je oduvek postojala i bila na vlasti, uvedene su i dozvoljene još neke nove polit. partije. Ljudi su se radovali, kao došla je sloboda. Demokratiju su poistovećivali sa slobodom, što je smešno. Uostalom, sam parlament je jedna partija, svi članovi parlamenta sede zajedno u klupama kao jedan razred. Pa, jednopartijski sistem je takođe podrazumevao demokratiju. Unutar te jedne partije uvek je postojalo više partija, više interesnih grupa i one su se borile međusobno, ali jedna je nadvladavala, jedna je vodila glavnu reč. Sada te interesne grupe imaju samo pravo na ime. Što lepše ime, to bolje po njene simpatizere i njene glasače. Možeš misliti: SDP ili LPD. Šta stoji iza tih slova? I opet je jedna grupa ljudi odlučivala o svemu, o životu i smrti, zapravo, jedan čovek. Evo, ovo društvo kod mene u stanu, zar oni nisu politička partija u ilegali? Ausparlamentarische Oposition! Ma koliko bili razbucani, zar oni nemaju zajednički interes koji je, na primer, protivan mojim interesima? Ali ja sam takođe partija koja doduše ima samo dva ili tri člana. Ili sam ja takođe član njihove partije, samo sam disident, odmetnuo sam se od te prvobitne ideje koju sam nekada sam propagirao. Sada mi je dosta svega, poburžujio sam se u slupanom mercedesu koji miriše na okean i holandski duvan. Ipak, opravdano se postavljalo pitanje: ko je sada tu šef, ko vodi glavnu reč? Da li je to Berlinič? Ili Aleksić? Njih sam još poznavao kako-tako. Ali možda je šef onaj debeli što se šepuri po stanu u bade-mantilu, novokomponovani političar

koji je postao brbljiv pošto je ukinut verbalni delikt? Počeo sam čak da podozrevam da je glavni onaj čovek koji je iskočio iz malog ve-cea i o kome ne znam ama baš ništa. To me je stvarno brinulo, da je njegova reč zakon u mom rođenom stanu. Uopšte mi se to nije sviđalo. Ali zašto? U staroj Grčkoj je ustanovljeno pravilo da politikom ne mogu da se bave idioti i umno poremećeni. Ili su idioti svi oni koji se ne bave politikom, tj. ne žele da se bave, dakle to je stvar izbora, njihove slobodne volje. Neko više voli da bude idiot nego da se bavi politikom. Ako se pak baviš politikom znači da si normalan, sam se kvalifikuješ, niko ne odlučuje o tome osim tebe samog. Primer: Adolf Hitler. Ili o tome odlučuju drugi, dakle u pitanju je represija, oni kažu, ti si idiot, ili, ti si lud i za tebe nema mesta u politici. Ali koji su njihovi kriterijumi, kako oni znaju da si ti lud? Nešto mi nije jasno, šta je tu uzrok, a šta posledica, u kom pravcu ide čitava stvar? Ipak, znamo kako su Berliniča eliminisali, nije on o tome odlučivao. I tu nema nikakve razlike između fašista i demokrata. Možda nije politički korektno reći, ali čak velika većina onih koje sam poznao i koji su se javno zalagali za demokratiju, bili su u suštini prikiveni podsvesni fašisti, lažni humanisti. Ne plaši se demokrata fašizma, nego anarhije, plaši se mangupa. Zašto ludacima ne bi bilo omogućeno da budu na političkim funkcijama? Ipak, da li je Hitler bio lud? Bio je histerik, iza maske muškarca, vrištala je razgoropađena žena. Dakle, nije tu bilo nikakvog ludila, bio je čak isuviše normalan, proživljavao se. Nema ništa opasnije od normalnosti. Ali postojao je jednom neki kralj koji je bio umno poremećen i ipak je odlučivao o životu i smrti svojih podanika, oni su ga slušali. Naravno, on ih nije prisilio da ga slušaju. Bila su to mnogo pravednija vremena i ne vidim u tome nikakvu glupost, ništa za podsmeh. Pošto sam ja takođe bio samo jedno osujećeno biće, represivno mi je bio uskraćen taj ženski identitet, možda se od mene moglo očekivati svašta: da, na primer, podjarmim tu skupinu u mom stanu, da ih prisilim da me priznaju za šefa, a onda slede dalji opasni koraci. Velike akcije obično počinju krajnje naivno i na neprimerenim mestima, u nekoj kuhinji, na primer. Međutim, sve je to stvar formata koji ja objektivno nisam posedovao. Ja sam bio samo mala sirota devojka koja se prostituše u uskim okvirima sopstvene raspadnute nepostojeće porodice, tj. propadao sam, trošio sam se lako u tom stereotipu ili stereopipu (pip-šou), kako god bilo. Dakle, ništa od svetske politike. Ja sam samo želeo da se rešim propalog društva, propalih političara kakvi su bili Berlinič i Aleksić. Ali nisam znao kako. Zapravo, znao sam, ali moja sujeta je odbacivala svako nasilno rešenje, nisam želeo nikog da izbacujem na ulicu. Želeo sam da oni dragovoljno odu. Međutim, njima to nije padalo na pamet. Oni su se i dalje bavili politikom iz nekog svog ugla, živeli su u nekoj nadi, makar podsvesno, bilo da su se nadahnjivali svojom herojskom prošlošću smatrajući da je to nešto, bilo da su se potajno nadali da će se jednog dana podići sa dna, da će se vratiti. Zbilja žalosno. Samo prost svet ne može da živi bez politike, ne može bez stalne svađe. Otmen čovek nema interesa, nije mu potrebno ništa, njegova oholost, njegov prezir... nemaština, usamljenost, bezbožnost, surovi svemir. Estetika je na korak od tebe i nepotkupljiva je, treba samo pristati. Između lepote i moći, treba uvek izabrati lepotu. Moć je zavidljiva, ona fascinira, ali na kraju će te ipak ostaviti na cedilu. Samo lepota može da kaže ono očaravajuće „Da” koje je, u stvari, jedina definitivna uteha. Zašto nisam mogao da živim tako? Kada osvojiš tu poziciju, nema više ponižavanja. I *niko* ne može to da ti uskrati. Međutim, retki su trenuci osvešćenosti. Najveći problem svakog čoveka je njegova nepo-

stojanost, njegova nedoslednost, nesposobnost da se u nečemu istraje. Otud ta stalna kuknjava, griža savesti. Od početka je meni bilo jasno da su oni, u stvari, jedno pedersko društvo. Političari su jako skloni tome, to vuče korena još od antike, opet ti stari Grci. I danas svaki političar ima svog dečka-potrčka. Kakvi su bili odnosi unutar ove skupine, mene to apsolutno nije interesovalo, ko je s kim u vezi, iako je sve bilo jasno na prvi pogled. Nisam imao ništa protiv njihovog seksualnog opredeljenja, nije mi to nijednog trenutka smetalo, ali ja sam bio za lezbijstvo, za čistu žensku ljubav, tako da smo i po tom pitanju bili na različitim stranama, da ne kažem, granama. Ipak, mislim da muškim parovima ne bi trebalo dozvoliti da podižu decu, makar da su u pitanju ljudi od ugleda, bogati, moćni. Ženskim parovima, dapače, treba to dozvoliti, ako su siromašni ili u moralnom pogledu problematični, tim pre. Svakom dečaku je potrebna pre svega mama, makar ga hranila samo crnom čokoladom. I to ne jedna, nego dve mame.

Stvarno, mama me je hranila čokoladicama, nije volela da kuva, a otac je i onako ručavao u vojnoj kantini. Zapravo, ne bi se moglo reći da nije volela da kuva, nije volela da kuva ono što je otac tražio, teška masna jela sa dosta mesa. Bilo je to elegantno rešenje: nema prljavih sudova, nema smrada kuhinje. Kuhinja je ocu služila za pušenje ili da tamo obavi neki važan razgovor sa mamom, a ponekad i sa mnom. Meni je to sasvim pasovalo, mogao sam da jedem čokoladu u neograničenim količinama, za doručak, ručak, večeru. Ta mrka tvar apstraktnog oblika, crna pravougaona tabla podeljena na kockice koje sam lomio svojim velikim sjajnim sekutićima, predstavljala je nešto više od hrane, ili je ona baš bila pojam hrane, ništa drugo i nije postojalo, a nije ni bilo potrebe. Sva druga hrana u poređenju sa čokoladom bila je manje vredna, čak bezvredna. Uvek sam preferirao sladak ukus, zapravo, slatko-gorak, opora slast koja je bila rezultat kušanja geometrijskih oblika, pravougaonika, kvadratića, kockica, zapravo, njihovog poništavanja, pretvaranja u amorfnu masu koja je završavala duboko u mom stomaku. Pošto sam zbog ovakve ishrane imao problema sa probavom, mama se genijalno dosetila kako da uravnoteži moj meni: pored čokolade, počela je da me kljuka i bananama. I opet nije morala da kuva. Naravno, više nisam imao problema sa tvrdom stolicom, naprotiv, praznio sam se bez problema. Međutim, kada nas je mama napustila, promenio sam način ishrane, prešao sam na torte i tzv. brzu hranu, što ne znači da više nisam jeo čokoladice i banane, samo sam malo usporio, jer brže hrane od čokoladica i banana nema. Ako ti uteknu, nađe se uvek neki švarcvald šnit ili hot-dog. Ako i oni uteknu, burek sa sirom ti ne gine, spor je i uvek je tu, uvek ga ima.